

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Кафедри спеціального фортепіано №№ 1 і 2

«ПОГОДЖУЮ»

Гарант освітньо-наукової програми,
проректор з науково-педагогічної діяльності
та інноваційного розвитку, професор

 Ю. СОКОЛОВСЬКИЙ

25 червня 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

 М. КУШНІР

25 червня 2021 року

«ПОГОДЖУЮ»

Декан факультету фортепіано, джазу та
популярної музики, доцент

 Т. МІЛОДАН

25 червня 2021 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦІАЛЬНИЙ КЛАС

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Профілізація	Фортепіано
Освітньо-наукова програма	«Музичне мистецтво»
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін науково-фахової підготовки (ОК 1.3)
Загальний обсяг	9 кредитів ЄКТС (270 годин)
Форма підсумкового контролю	Атестаційний екзамен
Термін викладання	1-3 семестри
Факультет	Фортепіано, джазу та популярної музики
Форма навчання	Денна, заочна

Львів 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальний клас» для профілізації «Фортепіано» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» оновлена, відповідно до освітньо-наукової програми «Музичне мистецтво» другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 26 травня 2021 року (Протокол № 1).

Розробники:

ЕРМІНЬ Йозеф Франтишкович – завідувач і професор кафедри спеціального фортепіано № 1, заслужений артист України, доцент

РАПШТА Оксана Михайлівна – завідувач кафедри спеціального фортепіано № 2, заслужена артистка України, професор кафедри

ПИЛАТЮК Олена Борисівна – професор кафедри спеціального фортепіано № 1, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, професор

МІЛОДАН Тетяна Едуардівна – декан фортепіанного факультету, доцент кафедри спеціального фортепіано №1, кандидат мистецтвознавства, доцент

КАШКАДАМОВА Наталя Борисівна – професор кафедри спеціального фортепіано №2, кандидат мистецтвознавства, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри спеціального фортепіано № 1 від 18 червня 2021 р. , протокол № 5 та кафедри спеціального фортепіано № 2 від 19 червня 2021 р. , протокол № 5.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – підготовка висококваліфікованих і різнобічно розвинених музикантів, що володіють повним набором компетентностей, потрібних для виконавської та педагогічної роботи піаніста XXI-го століття.

Основними завданнями дисципліни є навчання студента мистецтву гри на фортепіано, різнобічний розвиток мислення студента, виховання в нього навичок професійного застосування набутих знань і вмінь у майбутній фаховій педагогічній та виконавській діяльності.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК2.**Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ЗК3.**Здатність використовувати інформаційні та комунікативні технології.
- ЗК4.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК5.**Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК6.**Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК7.**Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК8.**Здатність працювати у міжнародному контексті.
- ЗК9.**Здатність працювати автономно
- ЗК10.**Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

- СК1.**Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК2.**Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК3.**Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики /.
- СК4.**Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК5.**Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК6.**Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК7.**Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

СК8.Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність в закладах вищої освіти.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (РН)

РН1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та науково-педагогічної діяльності.

РН2. Володіти навичками ансамблевого музикування в групах різних складів у концертно-виконавському та репетиційному процесах.

РН3. Визначати стилеві і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

РН4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

РН5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

РН6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

РН7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РН8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / музикознавчих дисциплін / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

РН10. Володіти сучасними методами та засобами наукових досліджень у сфері музичного мистецтва, у тому числі, методами роботи з інформацією, методами аналізу даних.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Розподіл аудиторних годин за семестрами			
	Екзамени	Заліки	Атестаційні екзамени		Загальний обсяг	Аудиторних				Самостійна робота (денна/заочна)	Семестри			
						Всього (денна/заочна)	у тому числі:				1	2	3	4
							Лекції (денна/заочна)	Індивідуальні (денна/заочна)	Практичні (денна/заочна)					
Спеціальний клас	1,2	3	4	9	270	90/45	-	90/45	-	180/ 225	30/15	30/15	30/15	30/15

Розподіл годин та кредитів по курсах та семестрах

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Самостійна робота (денна/заочна)
			Загальний обсяг	Аудиторних				
				Всього (денна/заочна)	у тому числі:			
			Лекційні (денна/заочна)		Індивідуальні (денна/заочна)	Практичні (денна/заочна)		
I		6	180	60/30		60/30		120/150
	1	3	90	30/15		30/15		60/75
	2	3	90	30/15		30/15		60/75
II		3	90	30/15		30/15		60/75
	3	3	90	30/15		30/15		60/75

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (I – III семестри)

I семестр

Довільна програма (один або ряд творів) тривалістю звучання не менше 30 хвилин.

№ з/п	Назва теми	Зміст роботи	індивідуальні години (денна/заочна)	Самостійна робота (денна/заочна)
1	Твори з програми	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями творів програми	15/7	
		Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій виконуваних творів		
2	Твори з програми	Робота над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування, тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)	15/8	
		Інтерпретаційна проблематика фортепіанної музики		
Підготовка до підсумкового контролю (екзамену)				5
Разом			30/15	60/75

II семестр

Твори з програми атестаційного екзамену на здобуття СВО «Магістр»:

1. Концерт або твір значної складності (повністю).
2. Поліфонічний твір.
3. Твір українського композитора.

№	Назва теми	Зміст роботи	Індивідуальні	Самостійна
---	------------	--------------	---------------	------------

<i>з/п</i>			<i>години (денна/заочна)</i>	<i>робота (денна/заочна)</i>
1	Концерт або твір значної складності	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями, над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування, тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)	18/9	
		Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій твору великої форми з програми. Виконавська проблематика фортепіанних творів великої форми.		30/35
2	Поліфонічний твір	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями, над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування, тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)	7/4	
		Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій твору з програми. Виконавська проблематика фортепіанних творів вибраної форми.		20/30
3	Твір українського композитора	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями, над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування, тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)	5/2	
		Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій твору українського композитора. Виконавська проблематика української фортепіанної музики.		5/5
Підготовка до підсумкового контролю (екзамену)				5
Разом			30/15	60/75

III семестр

Твори з програми атестаційного екзамену на здобуття СВО «Магістр»:

1. Твір середньої форми.
2. Циклічний твір.

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Індивідуальні години (денна/заочна)</i>	<i>Самостійна робота (денна/заочна)</i>
1	Твір середньої форми	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями, над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування, тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)	15/7	
		Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій твору середньої форми з програми. Виконавська проблематика фортепіанних творів середньої форми.		22/30
2	Циклічний твір	Робота над художньо-образним змістом та стилістичними особливостями, над виразовими засобами (інтонування, звуковидобування,	15/8	

	тембральна колористика, темпоритміка, фактура тощо)		
	Виконавський аналіз різноманітних інтерпретацій твору циклічної форми з програми. Виконавська проблематика фортепіанних творів циклічної форми.		23/30
Підготовка до підсумкового контролю (заліку)			5
Підготовка до Атестаційного екзамену			10
Разом		30/15	60/75

Всі програмові твори, що виносяться для виконання на заліку, екзамені та атестаційному екзамені обов'язково виконуються напам'ять.

До підсумкового контролю та атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали семестрові тематичні вимоги.

ПРОГРАМА випускного атестаційного екзамену на здобуття ступеня «магістр» складається з творів різних стилів (бароко, віденська класика, романтична та сучасна музика) і включає:

1. Поліфонічний твір.
2. Циклічний твір.
3. Твір середньої форми.
4. Концерт або твір значної складності
5. Твір українського композитора.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з поточного та семестрового контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінки є багаторівневим поняттям, яке стосується результату праці студента протягом певного часу. Він складається з об'єктивних та суб'єктивних факторів оцінки. Під "суб'єктивним", в даному випадку, розуміється обдарованість виконавця. Під "об'єктивним" – його ставлення до професії, що виявляється у виконанні даної програми. Базове поняття критерію оцінки – це "художнє враження", яке містить основні компоненти оціночних факторів.

Виконання оцінюється за національною шкалою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Відмінно А (90-100) – найвище художнє враження.

Високий ступінь обдарованості: яскрава музикальність та артистизм; міцна виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання). Володіння звуком належної якості, динамікою, виявлення належного розуміння особливостей стилістики виконуваних творів, відсутність порушень у фразуванні.

Високий ступінь технічної майстерності: блискуча віртуозність, володіння звуковою палітрою, впевнене виконання напам'ять. Володіння правильною технологією виконавського процесу, штриховою технікою, технікою звукоутворення та артикуляцією

Досконале виконання програми: високий рівень складності, зрілість інтерпретації, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення). Виявлення артистизму, виразовості, дотримання норм сценічної поведінки;

Високий ступінь обдарованості: яскрава музикальність та артистизм; міцна виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання).

Висока працездатність.

Добре В (82-89), С (74-81) – добре художнє враження.

Добрий ступінь обдарованості: музикальність, артистизм, виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання).

Добрий ступінь володіння технічними ресурсами, володіння різноманітною звучністю.

Добре виконання програми: високий рівень складності, зрілість інтерпретації, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Добра працездатність.

Задовільно D (64-73), E (60-63) – посереднє художнє враження.

Середній ступінь обдарованості. Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Задовільне виконання програми: середній рівень складності, зрілості інтерпретації, розуміння стилю та жанру, недостатнє професійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Середня працездатність.

Незадовільно FX (35-59) – незадовільнє художнє враження
(з можливістю повторного складання екзамену або заліку)

Середній ступінь обдарованості. Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова або недостатня стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Незадовільне виконання програми: недостатній рівень складності, незрілість інтерпретації, нерозуміння стилю та жанру, непрофесійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Низька працездатність.

Незадовільно F (0-34) – незадовільнє художнє враження
(з обов'язковим повторним вивченням матеріалу екзамену або заліку)

Середній ступінь обдарованості. Відсутність музикальності, артистизму, недостатня стабільність виконання. Низьке володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Низький рівень виконання програми: недостатній рівень складності, незрілість інтерпретації, нерозуміння стилю та жанру, відсутність виконавського мислення.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні) методи. *

* Жодна із запропонованих класифікацій не позбавлена недоліків. На практиці викладач з дисципліни «Спеціальний клас» інтегрує методи різних груп, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної і творчої мети.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру, а також після закінчення курсу на атестаційному екзамені.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

9.1 Методичне забезпечення

Література з проблем фортепіанної педагогіки та виконавства

1. Алексєєв А. З історії фортепіанної педагогіки. Хрестоматія. Київ, 1974.
2. Блажкевич Г.Й., Старух Т.М. Правда і міфи про львівських піаністів - основоположників фортепіанної школи. Львів: Сполом, 2002. 225с.
3. Блажкевич Г.Й. Фортепіанна музика Станіслава Людкевича. Львів, 1999. 125 с.
4. Блажкевич-Чаплін Х.Б. Ігор Белза. Львів, 1998.
5. Виконавські школи вищих учбових закладів України: тематичний збірник наукових праць. Київська державна консерваторія ім.П.І.Чайковського. Київ, 1990. 180с.
6. Воробкевич Т.П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів, 2001. 222 с.
7. Герасимович Д. Методика навчання гри на фортепіано. Київ, 1962.
8. Голомб М. Транскрипції музичних творів у ХІХ ст. Спроба типології на прикладі творів Фридерика Шопена. Переклад, редагування, коментарі М.О.Кушніра. Львів: Сполом, 2001. С.201-222.
9. Данн Дж.П., Бадура-Скода П. Проблеми інтерпретації творів Фридерика Шопена. Переклад, ред., комент. М.Кушніра. Львів: Сполом, 2010. 108 с.

10. Деменко Б. Робота піаніста над поліритмічними труднощами. *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства*. Київ, 1981.
11. Ірина Крих - особистість, музикант, педагог: спогади. Львів: Ліга - Прес., 2005. 108 с.
12. Касьяненко Л.О. Робота піаніста над фактурою: Посібник з вивчення виконавської інтерпретації фактури фортепіанного твору. Київ, НМАУ, 2003. 168 с.
13. Качинський Т. Розмови з Вітольдом Лютославським. Переклад з пол., редагування, коментарі М.О.Кушніра. Львів: Сполом, 2002.
14. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва. ХІХ ст. Тернопіль: СМП Астон, 2006. 590 с.
15. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. Тернопіль, 1998.
16. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортеп'яному мистецтві ХХ сторіччя. Львів, 2014. 344 с.
17. Кашкадамова Н. Фортеп'яно-виконавське мистецтво України. Львів, 2017. 616 с.
18. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензія. Матеріали. Тернопіль: СМП Астон, 2001. 400 с.
19. Коваленко Е. З минулого французької фортепіанної школи. (Про фортепіанну педагогіку І. Філіппа). *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства*. Київ, 1981.
20. Корженевський А. До питання про специфіку мислення музиканта-виконавця. *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства*. Київ, 1981.
21. Левицька Г. Основи сучасної педалізації. Львів, 1997.
22. Любка Колесса, українська піаністка. Львів, 2011. 400 с.
23. Макаров В. Методика навчання гри на фортепіано на підготовчому відділі і в початковій школі. Харків, 1977.
24. Марія Крих. Портрет піаністки. Львів : Сполом, 2004. 76 с.
25. Марія Крушельницька. Спогади. Статті. Матеріали. Львів: Сполом, 2004.
26. Мілодан Т. Олександр Ейдельман – видатний представник романтичної фортепіанної педагогіки. *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І.Чайковського : Історія в особистостях*. Київ : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2010. Вип.86. С. 152-163.
27. Мілодан Т. Технічний розвиток піаніста за методикою Олександра Ейдельмана. *Наукові збірки ЛНМА ім.М.В.Лисенка : Виконавське мистецтво : Загальне та спеціалізоване фортепіано у мистецькому просторі України*. Львів : Сполом, 2012. Вип. 27. С. 53-63.
28. Милич Б. Виховання учня-піаніста. 1-2 класи ДМШ. Київ, 1977.
29. Милич Б. Про формування і вдосконалення викладацької майстерності педагогів-піаністів. Київ, 1971.
30. Немира І. До питання про виконання сонати Шуберта тв. 164. Львів : ЛДМА, 1989. 25с.
31. Немира І. Другий фортепіанний концерт Дмитра Шостаковича. Досвід виконавського аналізу. Львів: ЛДМА, 1989. 28с.

32. Немира І. Три фрагменти з балету „Петрушка” І. Стравінського. Виконавські та педагогічні проблеми. Львів:ЛДМА, 1990. 23с.
33. Немира І. Другий фортепіанний концерт С.Рахманінова. Виконавські та педагогічні проблеми. Львів:ЛДМА, 2004. 20с.
34. Немира І. Перший фортепіанний концерт Йоганеса Брамса: Досвід виконавського аналізу. Львів:ЛДМА, 2004. 25с.
35. Немира І. Перший концерт для фортепіано з оркестром Петра Чайковського: Досвід виконавського аналізу. Львів:ЛДМА, 2005. 30с.
36. Немира І. Сонати Сергія Прокоф'єва. Виконавські та педагогічні проблеми. Львів:ЛДМА, 1991, 2005, 2006. 29с.
37. Олександр Ейдельман. Данина шани вчителю. Ред.-упоряд. Н. Кашкадамова і Т. Мілодан. Львів : Бак, 2006. 224с.
38. Олег Криштальський. Спогади, статті, матеріали (до 70-річчя від дня народження) Львів, 2000. 64с.
39. Пастеляк Н.В. Поємність в українській фортепіанній музиці першої половини ХХ сторіччя". Львів, 1997.
40. Піхт-Аксельфельд Е. Танці в клавірних сюїтах Йоганна Себастьяна Баха. *Українська фортепіанна музика та виконавство: стильові особливості, зв'язки з музичною культурою Західної Європи: Матеріали ІІІ конференції АППУ.* Львів, 1994.
41. Рощина Т. Деякі проблеми української школи піанізму на рубежі століть. *Музичне виконавство. Кн.6.* Київ:Науковий вісник НМАУ, 2000. Вип.14. С.41-49.
42. Рощина Т. Кантілена і педалізація як суттєві акценти фортепіанного виконавства у педагогічних принципах Олександра Александрова, видатного діяча київської школи піанізму. *Музичне виконавство. Кн.9.* Київ:Науковий вісник НМАУ, 2003. Вип.26. С.82-93.
43. Рощина Т. Олександр Александров: педагог про стильові аспекти фортепіанного виконавства. *Музичне виконавство. Кн.7.* Київ: Науковий вісник НМАУ, 2001. Вип. 18. С.169-178.
44. Рощина Т. Олександр Александров про музичний романтизм як явище піаністичної культури. *Культурологія та мистецтвознавство.* Київ:Київське музикознавство, 2003. Вип.9. С. 171-183.
45. Рябов І., Мурзіна Е. Виховання і навчання в ДМШ: фортепіано, І клас. Київ, 1988.
46. Рябов І. Гами, трізвуки, арпеджіо. Київ, 1977.
47. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки. Тернопіль, 2000.
48. Садова Л. Фортепіанна школа Вілема Курца. Дрогобич, 2009. 272 с.
49. Самуїл Дайч. Статті, матеріали, спогади. Дрогобич, 2008. 244 с.
50. Синицин В. Артикуляція як предмет вивчення. *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства.* Київ, 1981.
51. Скорульський М. Елементарні основи фортепіанної техніки школи Г. М. Єсіпової. Київ, 1970.
52. Снегірьов О.М. Піаністи України. Вип.1-3. Київ: КДВМУ, 1997-1999.
53. Снегірьов О.М. Піаністи України ХХ ст. Київ: КДВМУ, 2001. 159с.

- 54.Ткач Е. Деякі проблеми теорії музично-педагогічної діагностики. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства. Київ, 1981.
- 55.Шип С. Музична форма від звуку до стилю Київ, 1998.
- 56.Шульгіна В. Про курс методики навчання гри на фортепіано. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства. Київ, 1981.
- 57.Badura-Skoda P. Mozart-Interpretation. Wien, 1957. 496 s.
- 58.Schweitzer A. Johann Sebastian Bach. Leipzig, 1908.
- 59.Martienssen C.A. Die individuelle Klaviertechnik auf der Grundlage des schöpferischen Klangwillens. Verlag Breitkopf & Härtel, Leipzig. 1930.
- 60.Hofmann, Josef (1920). *Piano Playing with Questions Answered*. Philadelphia: Theodor Presser. Retrieved 31 July 2009.

9.2. Інформаційні ресурси

Виконавські інтерпретації (платівки, відео- та аудіокасети, компакт-диски, інтернет-ресурси).

Інтернет-ресурси:

1. www.intoclassics.net
2. www.classicalm.com
3. www.intoclassics.net
4. www.aveclassics.net
5. www.nlib.org.ua
6. www.nlib.org.ua
7. www.youtube.com

9.3. Орієнтовний програмний репертуар

Поліфонічні твори Й.Баха, Ф.Генделя, Ф.Мендельсона, Р.Шумана, Ц.Франка, П.Гіндемита, Р.Щедрина, Н.Нижанківського, М.Колесси, М.Скорика, В.Бібіка та інших композиторів.

Концерти для фортепіано з оркестром Й.С.Баха, Й.Гайдна, В.Моцарта, Л.Бетховена, Ф.Шуберта, Ф.Мендельсона, К.Вебера Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста, Й.Брамса, Е.Гріга, Б.Сметани, А.Дворжака, К.Сен-Санса, М.Равеля, К.Дебюссі, Б.Бартока та інших композиторів.

Сонати Й.Гайдна, В.Моцарта, Л.Бетховена, Ф.Шуберта, К.Вебера Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста, Й.Брамса, Е.Гріга, М.Равеля, Б.Бартока та інших композиторів.

Твори циклічної форми Й.Гайдна, В.Моцарта, Л.Бетховена, Ф.Шуберта, Ф.Мендельсона, К.Вебера Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста, Й.Брамса, Е.Гріга, Б.Сметани, А.Дворжака, К.Сен-Санса, М.Равеля, К.Дебюссі, Б.Бартока та інших композиторів.

Твори **середньої форми, варіаційні цикли** Й.Гайдна, В.Моцарта, Л.Бетховена, Ф.Шуберта, Ф.Мендельсона, К.Вебера Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста, Й.Брамса, Е.Гріга, М.Равеля, К.Дебюссі та інших композиторів.

Концерти, сонати, твори циклічної та середньої форм **композиторів ХХ – ХХІ століть**: Б.Бартока, П.Гіндеміта, Г.Шонберга, А.Веберна, А.Берга, О.Месіана, К.Штокгаузена, Л.Беріо, Л.Ноно, А.Гінастери, А.Шнітке, В.Бібіка, В.Задерацького, Б.Фільц, М.Скорика, О.Козаренка, Б.Фроляк, Ю.Ланюка, В.Камінського, О.Щетинського, О.Гугеля, О.Грінберга, І.Щербакова, В.Рунчака, А.Гаврилець, С.Зажитька, А.Загайкевич, О.Скрипника, К.Цепколенко, Ю.Гомельської та інших.

Концерти, сонати, твори циклічної, середньої та малої форм **українських композиторів**: М.Лисенка, Я.Степового, Л.Ревуцького, В.Косенка, С.Людкевича, В.Барвінського, О.Нижанківського, М.Колесси, А.Кос-Анатольського, В.Сільвестрова, В.Бібіка, В.Задерацького, І.Шамо, Б.Фільц, М.Скорика, О.Козаренко, Б.Фроляк, Ю.Ланюка, В.Камінського, О.Щетинського, О.Гугеля, О.Грінберга, І.Щербакова, В.Рунчака, А.Гаврилець, С.Зажитька, А.Загайкевич, О.Скрипника, К.Цепколенко, Ю.Гомельської та інших.

Віртуозні етюди та п'єси Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста, К.Дебюссі, В.Косенка та інших композиторів.